

БОШ
БЕОГРАДСКА
ОТВОРЕНА
ШКОЛА

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

Puls aktivizma građana Srbije nakon protesta 2024/2025

Percepcija predstavnika
građanskog društva u Srbiji

Puls aktivizma građana Srbije nakon protesta 2024/2025

Percepcija predstavnika građanskog društva u Srbiji

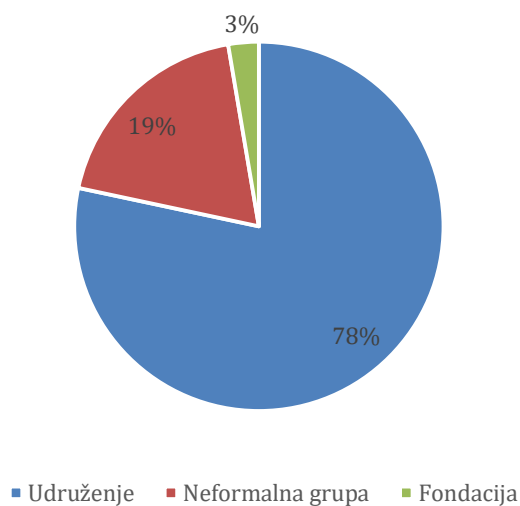
Aleksandar Bogdanović, mart 2026.

Metodologija i uzorak

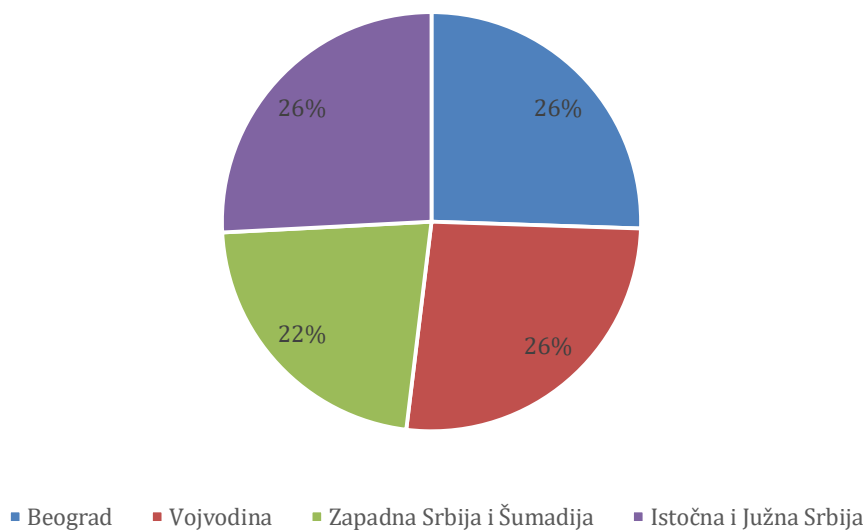
Metod: Online upitnik, namenski kreiran za procenu stanja u sektoru građanskog društva nakon talasa protesta 2024–2025. Ispitivani su **stavovi predstavnika građanskog društva u Srbiji** o mobilizaciji građana, nivoima poverenja u aktere građanskog društva i faktorima održivosti. Anketiranje je obavljeno u periodu 19 – 26. februara 2026.

Uzorak: Upitnik je distribuiran na 1816 validnih imejl adresa **predstavnika građanskog društva u Srbiji iz baze EURC-a (udruženja, fondacije i neformalne grupe)**, a primljeno je ukupno 386 odgovora. Nakon kontrole kvaliteta podataka, izostavljeno je 49 nekompletnih odgovora iz dalje analize, čime je formiran finalni uzorak od **337 ispitanika**. Struktura ispitanika je data u Grafikonima 1, 2 i 3.

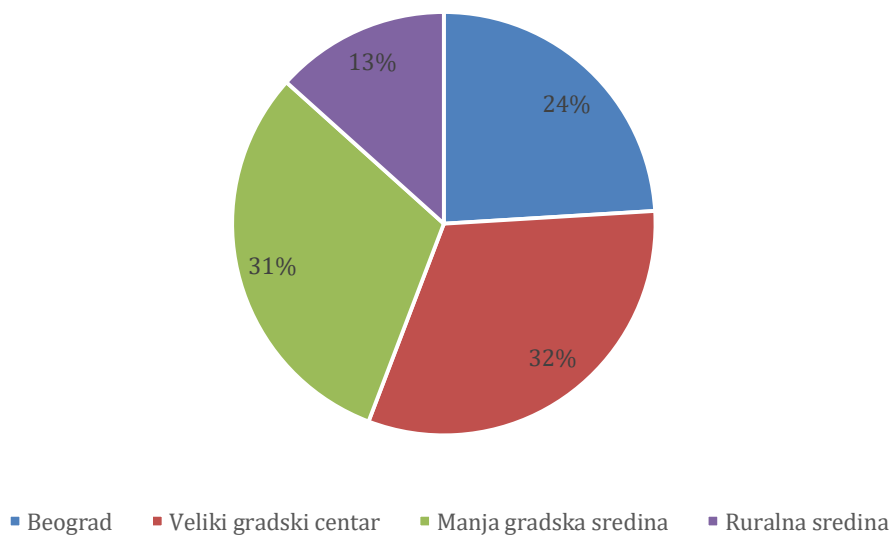
Grafikon 1. Tip organizacije

Grafikon 2. Region

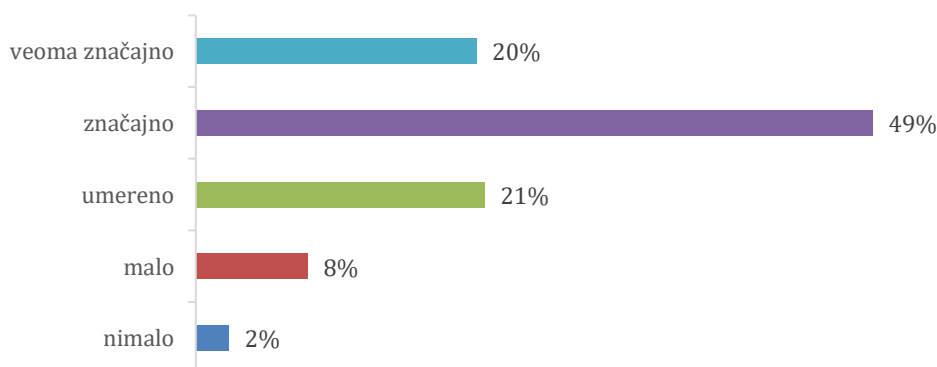
Grafikon 3. Veličina naselja

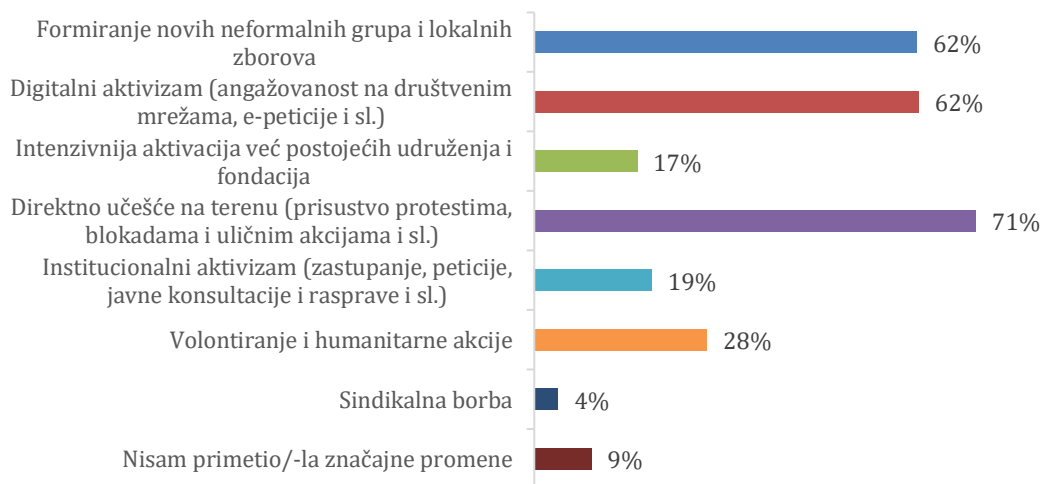
Rezultati

Predstavnici građanskog društva ocenjuju da je talas studentskih protesta 2024/2025. ostvario **snažan mobilizacijski efekat**, podstakavši značajno interesovanje javnosti za društvene i političke procese. Velika većina ispitanika, čak 70%, smatra da su protestni događaji značajno ili veoma značajno povećali interesovanje građana za politička dešavanja (Grafikon 4). Interesovanje se jasno manifestovalo u praksi: u sredinama gde ispitanici deluju, angažman građana se najčešće ogledao u učešću na uličnim akcijama i blokadama (71%), digitalnom aktivizmu (62%), kao i formiranju novih neformalnih grupa i zborova (62%). Nasuprot tome, tek svaki deseti ispitanik nije primetio promene u svojoj okolini (Grafikon 5).

Grafikon 4. Po Vašem mišljenju, koliko su studentski protesti povećali interesovanje građana Srbije za politička i društvena pitanja u poslednjih godinu dana?

Grafikon 5. Koji oblici građanskog aktivizma su postali najvidljiviji u Vašoj sredini tokom talasa protesta? (moguće je izabrati više odgovora)

Analiza po regionima tri najzastupljenija oblika aktivizma ukazuje na **specifičnost Beograda i Vojvodine gde je najizraženije bilo formiranje novih neformalnih grupa i lokalnih zborova**¹, dok su digitalni aktivizam² i direktno učešće na terenu³ bili ujednačeni po svim regionima. Analiza po veličini mesta ukazuje da je **bilo koji oblik aktivizma najmanje bio zastupljen u ruralnim sredinama**, gde je, pored manjih gradskih sredina, zabeležen i najveći broj ispitanika koji nisu primetili nikakve promene. Konačno, zanimljivo je primetiti da su bili zastupljeniji „individualni“ oblici aktivizma, kao što su već pomenuto lično prisustvo na protestima, blokadama i uličnim akcijama i digitalni aktivizam, u odnosu na organizovane i tradicionalno etablirane oblike aktivizma.

Kada je reč o tematskoj distribuciji, apsolutno **dominiraju vladavina prava i borba protiv korupcije** (68%), što potvrđuje da je karakter protesta (i aktivizma građana) bio usmeren na sistemske manjkavosti sa fokusom na uzroke društvenih problema, a ne samo na njihove posledice. To potkrepljuje i **visoka zastupljenost ljudskih prava** (49%). Nasuprot tome, ekonomsko-socijalna pitanja (socijalna pravda, 24%), kao posledica, ostala su u drugom planu, što korespondira i sa niskim udelom sindikalne borbe kao oblikom aktivizma (vidi Grafikon 5). Ipak, **značajan procenat lokalnih komunalnih pitanja** (45%) i **odbrana prirodnih resursa** (42%) ukazuje na potencijalno povezivanje apstraktnih sistemske-političkih koncepata (korupcija, vladavina prava, ljudska prava) sa konkretnim problemima građana, mada je za konačnu potvrdu ove smeke korelacije neophodna dublja analiza (Grafikon 6).

Analiza po regionima pokazuje da su vladavina prava, borba protiv korupcije i odbrana prirodnih resursa bile ravnomerno zastupljene u svim regionima⁴. Međutim, zaštita ljudskih prava je značajno preovladavala u regionu Beograda i Vojvodine⁵, dok su lokalna komunalna pitanja bila primarna tema svuda, osim prestonici⁶. Pitanja kulturnog nasleđa i identiteta grada takođe su najizraženija u Beogradu i Vojvodini⁷.

Distribucija odgovora po veličini mesta potvrđuju da su lokalna komunalna pitanja najzastupljenija bila u gradskim sredinama van Beograda⁸, dok Beograd ima izuzetno visoku vrednost u oblasti odbrane kulturnog nasleđa i identiteta grada⁹ (sasvim je moguće da ima veze sa aktivnostima u vezi sa odbranom „Generalštaba“).

¹ Beograd – 28%, Vojvodina – 33%, Istočna i Južna Srbija – 20%, Zapadna Srbija i Šumadija – 18%.

² Beograd – 25%, Vojvodina – 28%, Istočna i Južna Srbija – 23%, Zapadna Srbija i Šumadija – 24%.

³ Beograd – 28%, Vojvodina – 27%, Istočna i Južna Srbija – 23%, Zapadna Srbija i Šumadija – 22%.

⁴ **Vladavina prava i borba protiv korupcije:** Beograd – 27%, Vojvodina – 28%, Zapadna Srbija i Šumadija – 21%, Istočna i Južna Srbija – 24%; **Odbrana prirodnih resursa:** Beograd – 22%, Vojvodina – 29%, Zapadna Srbija i Šumadija – 27%, Istočna i Južna Srbija – 12%.

⁵ **Ljudska prava:** Beograd – 34%, Vojvodina – 28%, Zapadna Srbija i Šumadija – 19%, Istočna i Južna Srbija – 19%;

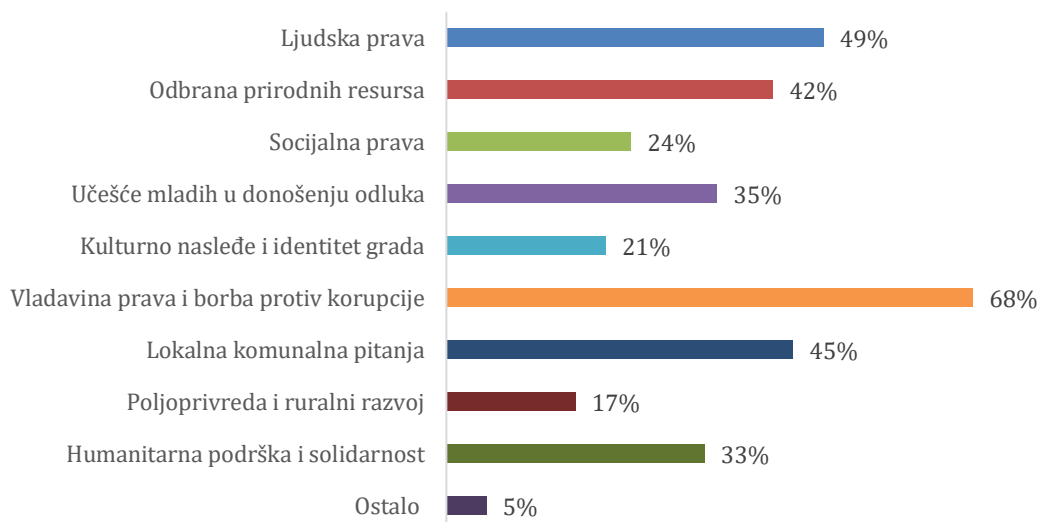
⁶ **Lokalna komunalna pitanja:** Beograd – 19%, Vojvodina – 34%, Zapadna Srbija i Šumadija – 23%, Istočna i Južna Srbija – 24%;

⁷ **Kulturno nasleđe i identitet grada:** Beograd – 51%, Vojvodina – 33%, Zapadna Srbija i Šumadija – 6%, Istočna i Južna Srbija – 10%;

⁸ Beograd – 17%, Veliki gradski centar – 35%, Manja gradska sredina – 36%, Ruralna sredina – 12%

⁹ Beograd – 49%, Velika gradska sredina – 29%, Mala gradska sredina – 19%, Ruralna sredina – 3%

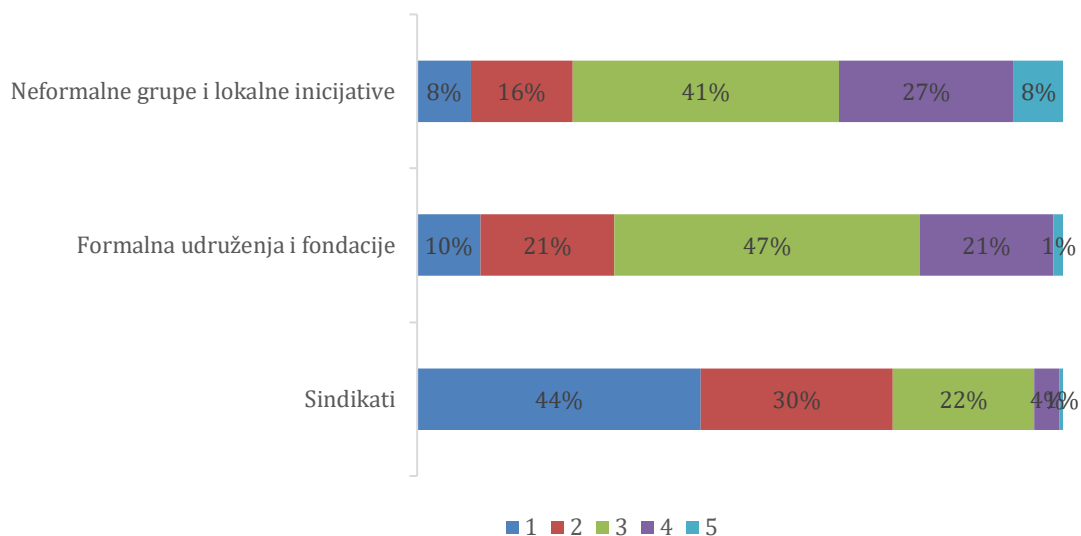
Grafikon 6. U kojim oblastima je građanski aktivizam najčešće bio prisutan u Vašoj sredini tokom talasa protesta? (više odgovora) /samo ispitanici koji su primetili promene u građanskom aktivizmu/

Najveći legitimitet među građanima trenutno uživaju neformalne grupe i lokalne inicijative.

Prema mišljenju predstavnika građanskog društva, poverenje u njih ima svaki treći ispitanik, dok formalna udruženja i fondacije taj nivo poverenja uživaju kod tek svakog petog ispitanika. Ovaj nalaz ukazuje na **zanimljiv paradoks**: iako većinu ispitanika čine predstavnici formalnih udruženja i fondacija (81%, vidi Grafikon 1), oni sopstvene organizacije trenutno ne percipiraju kao nosioce autentičnih interesa građana. Ipak, dominacija srednjih ocena (41% za neformalne grupe i 47% za udruženja) ukazuje na značajnu ambivalenciju i oprez u zaključku bez dodatnih istraživanja. S druge strane, sindikati se suočavaju sa potpunom delegitimacijom, po mišljenju predstavnika građanskog društva, jer čak 74% ispitanika smatra da građani imaju izrazito nisko poverenje u ovaj oblik delovanja (Grafikon 7). U smislu regionalne distribucije jedina značajnost koja se izdvoja je najviše poverenje ispitanika u neformalne grupe na teritoriji Beograda u odnosu na ostatak Srbije.

Grafikon 7. Ocenite trenutni nivo poverenja građana u sledeće aktore u Vašoj sredini? (Ocene od 1 – veoma nisko, do 5 – veoma visoko)

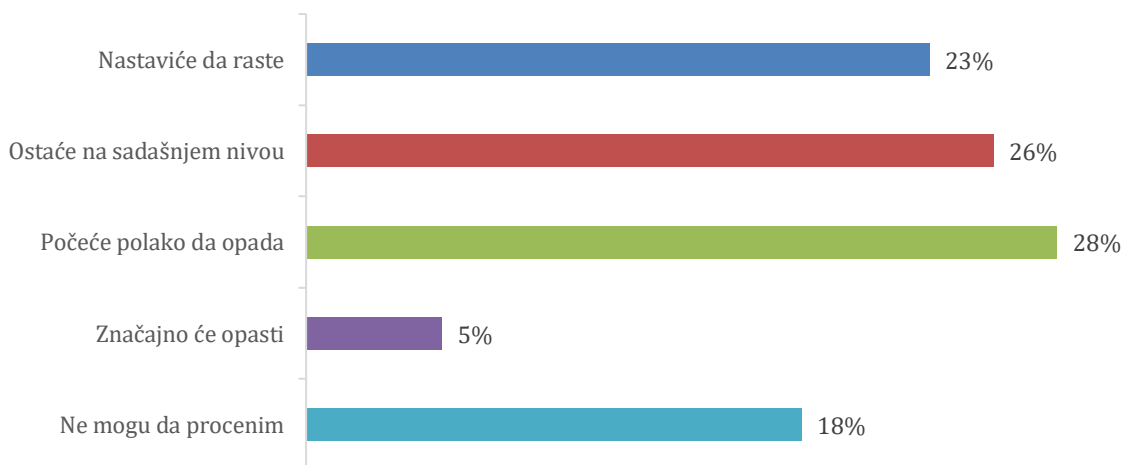

Predstavnici građanskog društva gaje **umereni optimizam** budući da polovina očekuje da će interesovanje građana za aktivizam ostati na istom nivou ili će rasti. Nastuprot tome, svaki treći ispitanik izražava skepticizam smatrajući da će aktivizam početi da opada ili će značajno opasti. Petina ispitanika ne može da proceni trend društvenog angažmana građana u narednom periodu (Grafikon 8). Umereni optimizam po ovom pitanju je ravnomerno zastupljen među predstavnicima građanskog društva u svim regionima Srbije, dok ispitanici u Beogradu zauzimaju uzdržaniji, izbalansiran stav¹⁰. U pogledu veličine mesta, opet u Beogradu postoji oprezniji izbalansiran stav, dok su ispitanici iz ruralnih sredina daleko optimističniji (iako treba uzeti sa rezervom jer su najmanje zastupljeni u apsolutnom broju)¹¹.

¹⁰ **Beograd** (41% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 40% - počće polako da opada/značajno će opasti; 19% - ne mogu da procenim). **Vojvodina** (48% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 28% - počće polako da opada/značajno će opasti; 24% - ne mogu da procenim). **Zapadna Srbija i Šumadija** (52% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 32% - počće polako da opada/značajno će opasti; 16% - ne mogu da procenim). **Istočna i Južna Srbija** (54% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 32% - počće polako da opada/značajno će opasti; 14% - ne mogu da procenim).

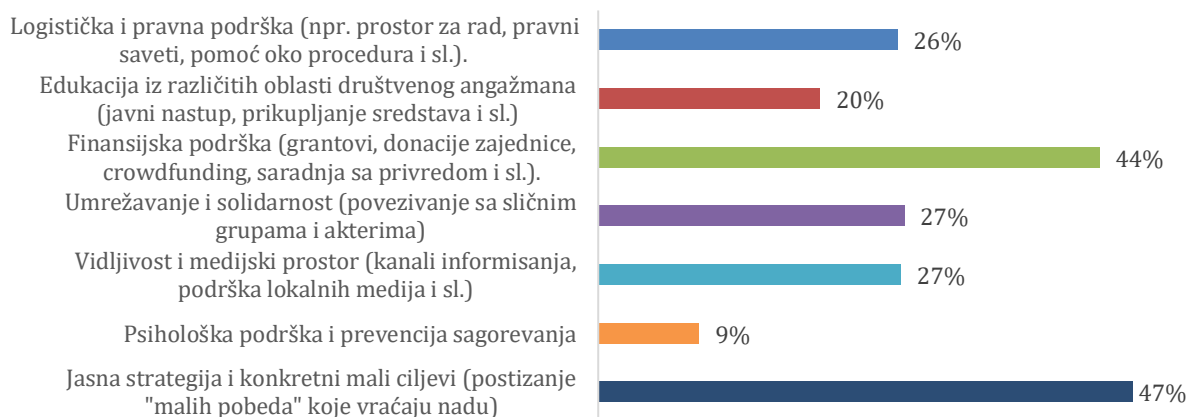
¹¹ **Beograd** (40% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 39% - počće polako da opada/značajno će opasti; 21% - ne mogu da procenim). **Veliki gradski centar** (50% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 36% - počće polako da opada/značajno će opasti; 14% - ne mogu da procenim). **Manja gradska sredina** (43% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 33% - počće polako da opada/značajno će opasti; 24% - ne mogu da procenim). **Ruralna sredina** (73% - nastaviće da raste/ostaće na istom nivou; 15% - počće polako da opada/značajno će opasti; 12% - ne mogu da procenim).

Grafikon 8. Kako procenjujete budući nivo interesovanja građana za aktivizam u Vašoj sredini?

Interesantan nalaz istraživanja se tiče prioriteta potrebnih za održavanje aktivizma građana i ukazuje na potrebu za postojanjem **jasno artikuliranih i dostižnih ciljeva** u kombinaciji sa finansijskom podrškom. Polovina ispitanika ističe neophodnost strategije fokusirane na “male pobjede”, tj. konkretne i dostižne ciljeve koji imaju **snažan motivacioni efekat**. Pored toga, kao drugi prioritet, 44% ispitanika prepoznaje različite vidove finansiranja (poput grantova, donacija zajednice i grupnog finansiranja) kao resurs za dugoročni angažman građana (Grafikon 9).

Grafikon 9. Šta je, po Vašem mišljenju, ključno da bi se interesovanje za građanski aktivizam povećalo ili održalo u Vašoj sredini u narednom periodu? (Izaberite do 2 najvažnija resursa)

Ovaj materijal nastao je u okviru projekta „EU Resurs centar za civilno društvo u Srbiji”, koji sprovodi Beogradska otvorena škola uz podršku Evropske unije. Za sadržinu analize odgovorna je isključivo Beogradska otvorena škola i ona nužno ne odražava stavove Evropske unije.

euresurscentar.bos.rs